

Les 2: Wat is spot?

Leerdoelen:

- ✓ De leerling leest originele middeleeuwse teksten (huiswerkopdracht)
- ✓ De leerling krijgt inzicht in de begrippen spot en satire
- ✓ De leerling leert op welke manieren er spot gedreven kan worden, zowel vroeger (huiswerkopdracht) als in het heden (les).

Printen:

- ✓ 15x document: *Huiswerkopdracht les 2*
- ✓ Tekstfragmenten huiswerkopdracht (pdf):
 - 15x *Aucassin en Nicolette*
 - 15x *Erec en Enide*
 - 15x *Ferguut*
- ✓ OF 15x document: *Het narrenschip: Alternatieve huiswerkopdracht* (in geval van 4 lessen)

Benodigdheden:

- ✓ Laptops
- ✓ PowerPoint: *Wat is spot?*

Tijdsindeling:

10 minuten	Bespreken huiswerkopdracht. Klassikaal
15 minuten	Wat is spot? Instructie leraar
10 minuten	Opdracht: satirische filmpjes
15 minuten	Nabespreking opdracht en afsluiting: uitdelen huiswerkopdracht 2.

Huiswerk: Vindt er een extra les plaats? Dan wordt huiswerkopdracht 2 een week verplaatst. Deze les krijgen de leerlingen de opdracht mee om informatie op te zoeken over Jeroen Bosch. Laat ze een korte biografie over hem schrijven. Zie hiervoor *Alternatieve huiswerkopdracht*.

HET LESPLAN

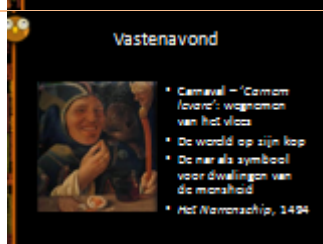

Dit is een inleidende dia.

Inleveren en bespreken van de eerste huiswerkopdracht. Zijn hier vragen over? Alleen het tweede fragment, Cocagne (luilekkerland), is spottend bedoeld. De rest van de fragmenten zijn serieus!

Volgens het woordenboek is dit 'iets waarmee je iets of iemand belachelijk maakt'. Een satire is een gedicht of een verhaal waarin spot wordt gedreven met personen of misstanden. In de middeleeuwen werd deze vorm vaak gebruikt om kritiek te uiten op de maatschappij of autoriteiten.

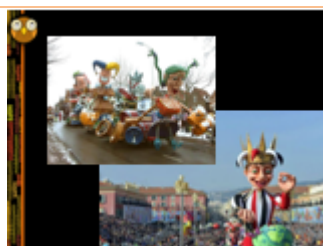
Korte geschiedenis over het vieren van carnaval. Latijnse herkomst van het woord: 'Carnem levare': betekent het wegnemen van het vlees. Dit is een verwijzing naar de vastenperiode, direct volgend op het carnavalsfeest. Het vieren van carnaval (in de middeleeuwen vaak aangeduid als de 'Vastenavondviering') was een feest voor iedereen, heel het volk deed er aan mee. Het was een feest waarbij de wereld eventjes op zijn kop stond. Alle remmen waren los en iedereen mocht alles doen, wat normaal als niet deugdzaam werd gezien (veel drinken, vieze grappen maken, sociale rollen omkeren). De nar stond centraal tijdens het carnavalsfeest. Hij stond in de middeleeuwen symbool voor de mensheid en hun dwalingen/dwaasheid.

Citaat op de slide uit het boek *Das Narrenschiff* van Sebastian Brant (gepubliceerd in 1494). Later in de les gaan we met andere fragmenten uit dit werk aan de slag. Het boek is een moraal satire, en heeft dus een boodschap die verteld moet worden.

Lees nu het citaat op de PowerPoint voor. Vraag eventueel aan de leerlingen wat zij denken dat het betekent.

Antwoord: De boodschap uit het onderstaande citaat is de volgende: In alle mensen schuilt een nar; wie dit accepteert is wijzer dan iemand die dit ontkent.

Heeft het middeleeuwse carnaval eigenlijk nog wel iets te maken met ons hedendaagse carnaval? Nog steeds wordt carnaval gevierd volgens de liturgische kalender van het jaar. Het feest is afhankelijk van de datum van Pasen. De religieuze kern die het feest oorspronkelijk kende is lang niet meer bij elke feestganger terug te vinden, en ook het vasten doet vrijwel niemand meer. Heel middeleeuws was het eten van heel veel vlees tijdens de Vastenavondviering, want nu konden de remmen nog heel even los. Een zelfde parallel zien we in de hedendaagse viering van carnaval, maar dan met alcohol.

De foto's op de PowerPoint tonen dat de nar nog steeds een

kenmerkend symbool is tijdens het vieren van carnaval.
Er is zelfs een praalwagen omgetoverd tot narrenschip.

TIP: Wij gaven deze les het weekend na carnaval. Als het zo uitkomt, kun je de leerlingen vragen de carnavalsoptocht te bezoeken en foto's van de optocht in te sturen als lesmateriaal.

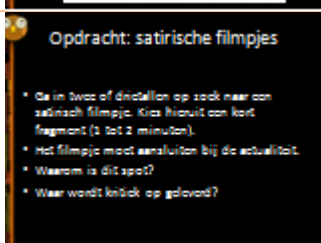
Hedendaagse spot vinden we niet zozeer terug in moraalsatires, wel in spotprenten en cartoons. De cartoons op deze dia gaan over de politiek. De eerste afbeeldingen weergeeft kritiek op het beleid van Rutte. Er zijn beloftes gedaan die niet nagekomen werden, hier wordt dat afgebeeld in de vorm van verbranding. Op de tweede cartoon zien we een boze Geert Wilders. Hij staat negatief tegenover de islam. De grap hierachter is dat de poncho natuurlijk erg veel op een boerka lijkt.

Deze cartoon spot met de katholieke kerk. De kerk staat nog altijd vaak bekend om de negatieve houding ten opzichte van voorbehoedsmiddelen. We zien hier de paus (Benedictus XVI) wakker liggen in zijn bed. Het spookt rondom zijn hoofd - maar de spoken lijken verdacht veel op condooms.

Ook worden cartoons ingezet om kritiek op de maatschappij te uiten. Hier zien we bijvoorbeeld kritiek op de vernieuwing in het onderwijs vanuit de politiek en daarnaast een spotprent over de Zwarte Pietendiscussie (volgende dia).

Start met de opdracht (onderstaand)

Opdracht: Satirische filmpjes

Ook zien we moderne spot en satire veel terug op TV. Je zou kunnen zeggen dat dit soort satirische filmpjes de moderne 'kluchten' zijn. Ze kunnen daarom een goede inspiratie vormen voor de creatieve eindopdracht van de leerlingen.

Laat de leerlingen zelf, eventueel in twee- of drietallen, op zoek gaan naar korte fragmenten (1 à 2 minuten) uit satirische programma's. De actualiteit moet leidend zijn bij het zoeken van beeldmateriaal. De leerlingen moeten het fragment dat ze hebben gevonden voor zichzelf analyseren: omschrijf heel precies waar kritiek op wordt geleverd. Dit kunnen meerdere punten zijn! Hieronder worden twee voorbeelden gegeven:

Voorbeeld 1: Koefnoen: 'Merkel - kom erbij'

https://www.youtube.com/watch?v=Nx_N4y1gmdc

- Onderwerp: grote toestroom van vluchtelingen naar Europa.

- Kritiek op het beleid van Angela Merkel, omdat zij als het ware de deuren naar Europa heeft opengezet.
- Kritiek op het beleid van Mark Rutte. Procedures duren erg lang, het lijkt alsof de vluchtelingen niet welkom zijn. Dit heeft verband met de protesten tegen de opkomst van asielzoekerscentra.

Voorbeeld 2: LuckyTV: 'Freek sloopt alles'

<https://www.youtube.com/watch?v=XHQs8e7ciVQ>

- Kritiek op Freek zelf: hij is erg druk
- Kritiek op zijn programma: hij 'breekt in' in het wild en verstoord daarmee de natuur.

Afsluiting: Bespreek wat de leerlingen gevonden hebben. Laat wat filmpjes van de leerlingen zien. Eventueel ook door de leraar zelf uitgekozen beeldmateriaal.

Voor de volgende huiswerkopdracht gaan jullie zelf aan de slag met middeleeuwse spot. Jullie lezen fragmenten uit serieuze ridderromans, maar ook parodieën erop. Aan jullie zelf de taak om het oordeel te vellen onder welke noemer de fragmenten te plaatsen zijn.

Of, in geval van vier lessen: De volgende les gaan we het hebben over de middeleeuwse kunstschilder Jheronimus Bosch. Ter voorbereiding maken jullie zelf een korte biografie over de schilder.

Meer weten?

Brant, S., *Het Narrenschip* vertaald door E. Vandervoort (Budel 2007).

Zie met name inleiding van de vertaler. De hoofdstukken en schilderijen die in dit lesmateriaal gekoppeld zijn, dienen als handvaten. Naast een uitgebreide inleiding van de vertaler zijn in dit boek de 112 hoofdstukken te vinden over de dwaasheden van de mensheid.

Eijkel, S.C., van den, *Hoofse literatuur? Sociale tegenstellingen op basis van parodieën op ridderromans* (2016).

Masterscriptie over het verschil tussen parodieën en ridderromans, inclusief een analyse van de middeleeuwse literatuur. Tevens wordt er onderzoek gedaan naar een sociale tegenstelling op basis van middeleeuwse literatuur.